



Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci použití donucovacího prostředku a dostupnosti konopí pro léčebné použití ve vězení

Dne 11. března 2020 se na mě písemně obrátil Mgr. Dušan Dvořák, nar. 12. 1. 1962, t. č. ve výkonu trestu ve Vazební věznici Olomouc. Pan Dvořák namítal, že mu ve Vazební věznici Olomouc odmítli předepsat a zprostředkovat léčbu konopnými přípravky. Také si stěžoval, že byl napaden příslušníkem Vězeňské služby České republiky, když chtěl vězeňskému lékaři vysvětlit, proč odmítá léčbu analgetiky, a připojit vysvětlující komentář k podpisu negativního reversu.

A. Závěry šetření

Ve zprávě o šetření¹ ze dne 25. srpna 2020 jsem dospěla k přesvědčení, že se Vazební věznice Olomouc dopustila pochybení tím, že:

- nedostatečně prošetřila použití donucovacího prostředku a související stížnosti stěžovatele;
- nezajistila soukromí při poskytování zdravotní péče, když bylo plošně doporučeno, aby byl v ordinaci lékaře při vyšetření odsouzených přítomen příslušník;
- nesprávně posoudila otázku dostupnosti konopí pro léčebné použití ve věznici.

B. Vyjádření Vazební věznice Olomouc

B.1 Nedostatečné prošetření použití donucovacího prostředku

Pro úplnost považuji za vhodné alespoň stručně shrnout kdo, a jak se k použití donucovacího prostředku vyjádřil.

Pan Dvořák uvedl, že byl dne 17. ledna 2020 předveden na zdravotnické středisko. Tam požádal lékaře, aby vydal rozhodnutí, že mu nemůže předepsat léčebné konopí, nicméně vězeňský lékař mu sdělil, že musí podat oficiální žádost. Současně jej požádal, aby podepsal negativní revers, že odmítá užívat analgetika. S tím pan Dvořák souhlasil. Ve chvíli, kdy chtěl ke svému podpisu stručně odůvodnit, proč analgetika odmítá užívat, příslušník č. 21430² na něj začal křičet, že má negativní revers pouze podepsat a nic tam nesmí vpisovat. Dle pana Dvořáka lékař ale údajně proti připojení komentáře nic nenamítal. Když příslušníkovi sdělil, že mu nebude určovat, co bude ke svému podpisu připojovat za komentář, příslušník jej chytil pod krkem za mikinu, trhnul s ním ze židle, až málem spadl na zem, a vyhodil jej z ordinace.

Dle služebního záznamu prap. Jaromíra Mlýnka ze dne 21. ledna 2020 chtěl pan Dvořák ke svému podpisu doplnit písemné odůvodnění; na to mu ale lékař vysvětlil,

1 Zpráva o šetření ze dne 25. srpna 2020, sp. zn. 1871/2020/VOP.

2 Číslo služebního průkazu prap. Mlýnka.



že do standardního formuláře se nesmí nic dopisovat. Pan Dvořák se údajně začal rozčilovat a byl lékařem vyzván k opuštění ordinace. Výzvu neuposlechl, proto prap. Mlýnek použil výzvu jménem zákona, aby stěžovatel opustil ordinaci a zanechal nevhodného chování s tím, že pokud neuposlechne, bude proti němu využito všech zákonných prostředků k dosažení účelu sledovaného služebním zákrokem. Na výzvu s výstrahou nereagoval, prap. Mlýnek tedy použil hmatů a chvatů sebeobrany.

Služební záznam nstrm. Pavla Zbořila ze dne 21. ledna 2020 a úřední záznam zdravotní sestry ze dne 24. ledna 2020 jsou ve svém obsahu téměř totožné se služebním záznamem prap. Jaromíra Mlýnka. Vězeňský lékař pouze připojil podpis k úřednímu záznamu zdravotní sestry.

Ve zprávě o šetření jsem poukázala na několik nedostatků při zjišťování skutečného stavu. V první řadě v záznamu o použití donucovacího prostředku nebyli uvedeni všichni svědci, ale pouze vězeňský lékař a zdravotní sestra. Ze stížnosti pana Dvořáka³ nicméně vyplývá, že v určitou chvíli mohli být v ordinaci až tři příslušníci (dva muži a žena). S tímto souvisí také další nedostatek, a to, že Vazební věznice Olomouc nezajistila svědecké výpovědi všech zúčastněných. Zatímco strm. Kratochvílová, která byla dle Vězeňské služby ČR v ordinaci lékaře v době incidentu bezprostředně přítomna, nese-psala služební záznam a není uvedena jako svědek této události, služební záznam nprap. Pavla Zbořila, který dle právníka Vazební věznice Olomouc nebyl v době incidentu v ordinaci lékaře, navozuje pocit, že byl celému jednání bezprostředně přítomen na dohled i na doslech. Jak již bylo zmíněno výše, úřední záznam lékaře není ve spisu založen.

Vazební věznice Olomouc ani po zprávě o šetření neodstranila rozpory v důkazech. Pan Dvořák totiž uvedl, že lékař proti připojení jeho komentáře k negativnímu reversu nic nenamítal. Jeho tvrzení je přitom v rozporu se služebními záznamy prap. Mlýnka a nprap. Zbořila i s úředním záznamem zdravotní sestry. Úřední záznam lékaře nebo jeho výpověď však nebyly použity při prošetření použití donucovacího prostředku. Přitom ve zprávě o šetření jsem uvedla, že za klíčovou informaci k posouzení oprávněnosti a přiměřenosti donucovacího prostředku považují právě to, zda lékař s připojením komentáře souhlasil a zda vyzval pana Dvořáka k opuštění ordinace.

Vazební věznice Olomouc ve vyjádření ze dne 30. září 2020 uvedla, že veškerá šetření předmětné události, vedená oddělením prevence a stížností, proběhla zcela v souladu se všemi interními předpisy Vězeňské služby ČR a vyhodnocení skutkového stavu je patrné zejména z písemnosti „Odsouzený Dušan Dvořák, nar. 12. 1. 1962 – vyřízení stížnosti“ ze dne 13. 2. 2020, č. j. VS-21719-9/ČJ-2020-803710-STV. Vazební věznice dále lakonicky uvedla, že žádným způsobem nepochybila a nespátřuje nutnost zahajovat další šetření předmětné události.

B.2 Přítomnost příslušníků v ordinaci lékaře

Ve zprávě o šetření jsem zdůraznila, že Vazební věznice Olomouc má podle zákona povinnost zajistit, aby zdravotní služby byly osobám ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody

3 Stížnost ze dne 17. 1. 2020, č. j. VS-21719-1/ČJ-2020-803710-STV.



nebo zabezpečovací detence poskytovány za přítomnosti příslušníka Vězeňské služby ČR, a to pouze na dohled, mimo jeho doslech, s výjimkou případů ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka nebo majetku, kdy je příslušník oprávněn být přítomen výkonu zdravotní služby též na doslech.⁴

Vazební věznice Olomouc ve svém vyjádření ze dne 30. září 2020 uvedla, že skutečnost, že lékaři požadují přítomnost příslušníka v ordinaci, nemůže jít k tíži vazební věznici, neboť příslušníci pouze respektují požadavek lékaře. Pocit ohrožení lékaře ze strany vězněné osoby je velmi subjektivní záležitost, a proto jej nelze přezkoumávat, zejména pak ne ze strany příslušníků. Vazební věznice Olomouc také připomíná, že v poslední době se množí případy napadení lékařského personálu vězněnými osobami, a proto je požadavek ze strany lékaře na přítomnost příslušníka v ordinaci zajisté zcela opodstatněný, neboť se lékaři cítí ohroženi. Ke skutečnosti, že byli v ordinaci přítomni tři příslušníci, se Vazební věznice Olomouc nevyjádřila vůbec.

B.3 Dostupnost léčebného konopí ve vězení

Ve zprávě o šetření jsem zdůraznila nutnost rovnocennosti a dostupnosti poskytované zdravotní péče, tedy to, že osoby zbavené svobody mají nárok na stejnou úroveň zdravotní péče, jaká je poskytována osobám na svobodě.⁵ Pokud existuje účinná pomoc pro lidi, trpící vážnými nemocemi, je povinností vězeňské služby této pomoci nebránit a naopak ji co nejrychleji umožnit.

Vazební věznice Olomouc ve svém vyjádření ze dne 30. září 2020 uvedla, že záleží výhradně na rozhodnutí předepisujícího lékaře, zda se na základě zdravotního stavu pacienta pro tuto léčbu rozhodne. Nicméně v tomto případě nebylo panu Dvořákovi umožněno navštívit lékaře, který má oprávnění k předepisování konopí pro léčebné použití. Ředitel vazební věznice ve svém prvotním vyjádření totiž uvedl, že lékař zdravotnického střediska vazební věznice nemá specializaci požadovanou k předepisování léčebného konopí.

Vazební věznice Olomouc dále uvedla, že vedoucí lékař zdravotnického střediska MUDr. Bohumil Skála v této věci komunikoval jak se Státním ústavem pro kontrolu léčiv, tak s Českou lékařskou komorou a následně situaci vyhodnotil tak, že Mgr. Dušan Dvořák není vhodným kandidátem pro předpis lékařského konopí. Žádné podklady o zmiňované komunikaci se jmenovanými institucemi mi však Vazební věznice Olomouc nepředložila.

Odmítnutí poskytnutí této léčby lékař odůvodnil nutností přednostně věnovat pozornost zásadám vnitřní bezpečnosti výkonu vazby a trestu. Uvádí, že nelze zajistit bezpečnou a nezneužitelnou aplikaci léku v době výkonu vazby a trestu ve věznici základního typu. K tomuto ředitel Vazební věznice Olomouc ve svém prvotním vyjádření dodal, že ze zákona o výkonu trestu odnětí svobody jasně vyplývá, že „návykové látky jsou ve vazební věznici

4 Ustanovení § 46 odst. 1 písm. g) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Přitom mezinárodní standardy vyžadují na rozdíl od stávající české právní úpravy ještě vyšší úroveň ochrany soukromí – tedy poskytování zdravotních služeb bez dohledu a doslechu příslušníka. Srov. např. Standardy CPT.

5 Ustanovení pravidla č. 24 Pravidel Nelsona Mandely. [online]. Dostupné z https://www.unodc.org/documents/justiceand-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf. [cit 23. 10. 2020]



zakázány, a to bez výjimky.“ Doplnil, že pokud by připustil tvrzení, že léčebné konopí není návyková látka, pak je lze „každopádně podřadit pod předmět, který může narušovat pořádek nebo zdraví s ohledem na jeho zneužitelnost ostatními vězňenými osobami.“

Ve zprávě o šetření jsem zdůraznila rozdíl mezi konopím jako návykovou látkou a konopím jako lékem. S tímto dělením se počítá i v právní úpravě, která stanoví, že odsouzeným není z důvodu zachování bezpečnosti, kázně a pořádku povoleno mít u sebe věci, mezi které patří i návykové látky včetně rostlin k jejich přípravě.⁶ Nález návykové látky v objektu vězeňské služby a zneužití těchto návykových látek je považováno za mimořádnou událost. Za mimořádnou událost se ale nepovažuje podávání, užívání nebo držení návykových látek, je-li to v souladu s ordinací lékaře.⁷ Ostatně řada rostlinných a chemických preparátů, jež jsou jako drogy zakázány, je pro léčbu v současnosti využívána zcela běžně – např. léčivé přípravky používané k substituční léčbě závislosti na opiátech, Tramal, Codein a další. Vazební věznice Olomouc ve svém vyjádření ani na tento argument nijak nereagovala.

C. Závěrečné hodnocení

C.1 Nedostatečné prošetření použití donucovacího prostředku

Vazební věznice Olomouc nijak neobjasnila, proč nebyli v záznamu o použití donucovacího prostředku uvedeni všichni svědci. Takový postup je přitom v rozporu s ustanovením metodického listu vězeňské služby.⁸ Vazební věznice Olomouc se nevyjádřila ani ke skutečnosti, že zjištěný skutečný stav je založen ve služebním záznamu svědka, který nebyl v době incidentu v ordinaci lékaře přítomen, a o jehož věrohodnosti mám pochybnosti, přičemž svědecké výpovědi dvou svědků, kteří byli v době incidentu v ordinaci přítomni, nebyly zajištěny vůbec.

Z výše uvedených důvodů proto trvám na tom, že Vazební věznice Olomouc nedostatečně provedla dokazování, neodstranila rozpory v důkazech ani se s nimi nijak nevyřádala, a provedeným šetřením tedy nemohla objektivně zjistit skutečný stav. Tímto byly porušeny nejen interní předpisy Vězeňské služby ČR, ale i zásada materiální pravdy a volného hodnocení důkazů, kterou jsou správní orgány v jejich činnosti vázány.⁹

C.2 Přítomnost příslušníků v ordinaci lékaře

I přes výše uvedené argumenty vazební věznice považují plošné doporučení vedoucího lékaře zdravotnického střediska všem lékařům vyžadovat si přítomnost příslušníků

6 Ustanovení § 33 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

7 Ustanovení § 6 písm. f) nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 43/2018, o mimořádných událostech ve Vězeňské službě České republiky.

8 Ustanovení § 4 písm. d) metodického listu ředitele odboru vězeňské a justiční stráže č. 5/2014, kterým se stanoví způsob zpracování záznamu a hlášení o použití donucovacích prostředků.

9 Ustanovení § 177 odst. 1 správního řádu: Základní zásady činnosti správních orgánů uvedené v § 2 až 8 se použijí při výkonu veřejné správy i v případech, kdy zvláštní zákon stanoví, že se správní řád nepoužije, ale sám úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje.



v ordinaci za nevhodné. Přítomnost tří příslušníků v ordinaci lékaře, jako tomu bylo v tomto případě, pak považuji za naprosto nepřipustnou.

Přítomnost příslušníka vězeňské služby na dohled i doslech je totiž mimořádným opatřením, představujícím intenzivní zásah do soukromí odsouzeného, a proto uplatnitelným jen v případě, že je tento zásah nezbytný a přiměřený. Nezbytnost přítomnosti příslušníka při ošetření každého odsouzeného musí být individuálně zhodnocena a odůvodněna. V tomto směru oceňuji, že Vazební věznice Olomouc doporučila lékařům, aby přítomnost příslušníků v ordinaci, společně se zdůvodněním, zaznamenávali do zdravotnické dokumentace.

Vzhledem k tomu, že přítomnost příslušníků na dohled a doslech je předmětem aktuálně projednávaných změn v zákoně o zdravotních službách, považuji šetření v tomto bodě za ukončené.

C.3 Dostupnost léčebného konopí ve vězení

Konopí pro léčebné použití je na českém trhu legálně dostupné ve formě individuálně připravovaného léčivého přípravku vydávaného v lékárnách. Již ve zprávě o šetření jsem analyzovala, za jakých podmínek může být dle české právní úpravy pacientům předepsáno konopí pro léčebné použití. Dospěla jsem k závěru, že vězeňský lékař nesprávně definoval podmínky předepisování léčebného konopí, neboť lékař se specializovanou způsobilostí může při poskytování zdravotních služeb předepisovat individuálně připravovaný léčivý přípravek s obsahem konopí pro léčebné použití těm pacientům, kterým byla indikována určitá onemocnění a kteří dosáhli 18 let věku.¹⁰

Zároveň lékař předepíše konopí pro léčebné použití pouze v případě, kdy je přínosné stávající léčbu doplnit účinkem látek obsažených v konopí pro léčebné použití. Než začne pacient konopí pro léčebné použití užívat, lékař provede důkladné vyšetření ke zhodnocení jeho zdravotního stavu a posoudí jeho předchozí léčbu. Užívání konopí pro léčebné použití může v některých případech vést ke snížení dávek léčiv užívaných při léčbě základního onemocnění, případně ke zmírnění vedlejších účinků této léčby.¹¹

Pokud je u vězněné osoby splněna podmínka indikace¹² a nemá-li vězeňský lékař potřebnou specializovanou způsobilost k předepsání konopí pro léčebné použití,¹³ je nutné, aby byly předmětné zdravotnické služby zabezpečeny v mimovězeňských zdravotnických zařízeních. Dle mého názoru musí být možnosti této léčby posouzeny lékařem, který splňuje požadavky všech souvisejících zákonných předpisů a může předepisovat konopí pro léčebné použití.

10 Ustanovení § 4 odst. 1 vyhlášky č. 236/2015 Sb., o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití.

Indikace a specializovaná způsobilost předepisujícího lékaře jsou uvedeny v příloze č. 3 k vyhlášce č. 236/2015 Sb.

11 Státní agentura pro konopí pro léčebné účely. Dostupné z <http://www.sakl.cz/pacienti/druhy-konopi/>.

12 Viz příloha č. 3 k vyhlášce č. 236/2015 Sb.

13 Tamtéž.



Co se týče zneužitelnosti ostatními vězňenými osobami, kterou argumentovali jak ředitel věznice, tak vězeňský lékař, ani ta neobstojí jako dostatečný důvod k odepření léčby konopím. Je samozřejmostí, že konopí – stejně jako jiné návykové látky ve formě léčivých přípravků – nemůže být osobám zbaveným svobody volně přístupné z důvodu zachování bezpečnosti, kázně a pořádku. Osoba zbavená svobody držící větší množství léků obsahujících návykové látky by mohla léky zneužít nebo s nimi obchodovat, a tím ohrozit nejen své zdraví, ale i zdraví ostatních. Konopí pro léčebné použití by mělo být zařazeno a posuzováno stejně jako jiné léky obsahující návykové látky. Ty jsou odsouzeným a obviněným podávány maximálně v jednodenní terapeutické dávce podle pokynu lékaře.¹⁴ Obecně je doporučován způsob podání léčebného konopí formou nálevu nebo inhalace pomocí vaporizéru; riziko zneužitelnosti je tedy téměř vyloučeno.

D. Opatření k nápravě

Vazební věznici Olomouc navrhuji podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv tato opatření k nápravě:

- doplnit vyhodnocení použití donucovacího prostředku z pohledu chybějících nebo nedostatečných důkazů (výpovědi strm. Kratochvílové a vězeňského lékaře, zejména vyjádření lékaře k tomu, zda proti připojení komentáře pana Dvořáka k negativnímu reversu něco namítal a zda jej vyzval k opuštění ordinace, doplnění výpovědi nprap. Zbořila k tomu, kde se v době incidentu nacházel a co osobně viděl a slyšel),
- zabezpečit zdravotnické služby spojené s předepsáním konopí pro léčebné použití vězňenými osobám se zákonem stanovenou indikací ve vězeňských nebo mimovězeňských zařízeních, včetně návštěvy lékaře se zákonem stanovenou specializovanou způsobilostí, a zajištění předmětných léčivých přípravků a umožnění jejich užívání ve vazební věznici.

Závěrečné stanovisko zasílám řediteli Vazební věznice Olomouc a žádám, aby mi podle § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělil, zda provedl navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud Vazební věznice Olomouc nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem Vazební věznice Olomouc.

Brno 11. prosince 2020

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)

¹⁴ Ustanovení § 106 nařízení ministra spravedlnosti č. 4/2008, o poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.